

Program Senioralny Miasta Bartoszyce na lata 2014-2020

Bartoszyce, 2014

Spis treści

Wstęp	3
1. Analiza sytuacji osób starszych na terenie miasta Bartoszyce	4
1.1. Zasoby miasta Bartoszyce w kontekście działań na rzecz osób starszych	5
2. Analiza SWOT problematyki osób starszych w mieście Bartoszyce	12
3. Uwarunkowania prawne Programu	16
4. Cele strategiczne i szczegółowe obszarów, działania, okres realizacji, wskaźniki, realizatorzy	17
4.1. Obszar I: Zdrowie (profilaktyka, rehabilitacja), infrastruktura i usługi socjalne	17
4.2. Obszar II: Aktywność społeczna	22
4.3. Obszar III: Aktywność zawodowa	28
4.4. Obszar IV: Turystyka, sport i rekreacja	31
5. Realizacja programu	35
5.1. Ewaluacja i monitorowanie Programu	35
5.2. Finansowanie Programu	35
5.3. Skład Zespołu ds. opracowania Programu Senioralnego Miasta Bartoszyce na lata 2014-2020	36
Podsumowanie	37

Wstęp

Od kilku lat w kraju i na świecie narasta problem postępującego zjawiska jakim jest starzenie się społeczeństwa, będącego wynikiem spadku przyrostu naturalnego oraz wydłużenia średniej długości życia. Z końcem 2008 r. w Polsce osoby w wieku 65 lat i starsze stanowiły ponad 13% ludności, a w kolejnych latach – według przewidywań – odsetek ten ma się powiększać. W roku 2050 liczba ludności w wieku powyżej 65 lat wzrośnie powyżej 50 %, w stosunku do 2005 r. Zaistniała sytuacja sprawia, że istotne staje się kształtowanie takiego społeczeństwa, które będzie akceptowało i ceniło starość – zarówno swoją, jak i innych ludzi oraz wymaga podjęcia działań mających na celu nadanie znaczenia polityce społecznej wobec osób starszych.

Nieuchronne zjawisko starzenia się społeczeństwa wymaga od władz publicznych wszystkich szczebli (w tym samorządów terytorialnych), sektora prywatnego, pozarządowego oraz partnerów społecznych podejmowania konkretnych działań mających na celu: po pierwsze - reagowanie na aktualne wyzwania demograficzne, po drugie - opracowywanie i wdrażanie działań w różnych obszarach, które będą stanowiły podstawę do wypracowania konkretnych kierunków interwencji, niezbędnych dla poprawy jakości życia osób starszych, po trzecie – przeciwdziałanie marginalizacji i wykluczeniu społecznemu tej grupy ludzi, po czwarte – współodpowiedzialność ze strony osób starszych za swój los, po piąte – starsze osoby mają być pełnoprawnymi i aktywnymi obywatelami naszej społeczności.

Program Senioralny Miasta Bartoszyce na lata 2014-2020 jest odpowiedzią na występujące zjawisko oraz potrzeby osób starszych – mieszkańców miasta Bartoszyce. Dokument zawiera cztery główne obszary działań: 1. *Zdrowie (profilaktyka, rehabilitacja), infrastruktura i usługi socjalne*; 2. *Aktywność społeczna*; 3. *Aktywność zawodowa*; 4. *Turystyka, sport i rekreacja*, i został opracowany przez Zespół, skład którego tworzyły osoby na co dzień zajmujące się problematyką osób starszych oraz zainteresowane działaniami w tym obszarze.

Misją Programu jest stworzenie lokalnego systemu wsparcia osób starszych we wszystkich sferach ich życia, dostosowanego do uwarunkowań ekonomicznych i społecznych miasta.

Wyzwania wynikające z procesu starzenia się społeczeństwa wymagają podjęcia wielokierunkowych działań, których celem głównym staje się zapewnienie godnego starzenia się, godnej „jesieni życia”. Dlatego też, w celu m. in. zmiany wielu funkcjonujących w świadomości społecznej mitów i stereotypów na temat starości Program jest skierowany nie tylko do różnego rodzaju służb społecznych, instytucji czy organizacji pozarządowych, ale także do lokalnej społeczności oraz do wszystkich tych, którzy wykazują zainteresowanie problemem starości. Zakładając, że niniejszy dokument będzie stanowił wspólny strategiczny plan działań wobec problemu starości i starzenia się społeczeństwa oraz będzie realizowany wielopoziomowo przez wszystkie instytucje i organizacje podejmujące działania na rzecz osób starszych, oczekuje się, iż przyczyni się on do usprawnienia systemu wspierania seniorów na terenie Bartoszyce.

Program Senioralny Miasta Bartoszyce na lata 2014-2020 jest kierowany do osób w wieku powyżej 60 roku życia, którzy stanowią bezpośrednią grupę odbiorców planowanych działań. Grupą pośrednią Programu będzie najbliższe otoczenie osób starszych oraz lokalne środowisko, czyli społeczność miasta Bartoszyce. W planowanych działaniach ujęto również grupę osób w wieku 50+, która wkracza w okres senioralny. Wyodrębnienie ww. grup wynika z przekonania, że aktywizacją i wsparciem należy objąć nie tylko osoby, które obecnie ukończyły 60 rok życia, ale konieczne są również działania służące właściwemu przygotowaniu się do zdrowej i aktywnej starości.

1. Analiza sytuacji osób starszych na terenie miasta Bartoszyce

Starość i starzenie się to pojęcia, które nie zostały jeszcze jednoznacznie zdefiniowane, zarówno przez nauki biologiczne jak i społeczne. Pierwsze z tych pojęć traktowane jest jako zjawisko, faza życiowa mająca charakter statyczny, drugie natomiast jest procesem rozwojowym – zjawiskiem dynamicznym.

Światowa Organizacja Zdrowia (WHO), za początek starości uznaje 60 rok życia. Wyróżnia w niej trzy zasadnicze etapy:

- od 60 – 75 roku życia – wiek podeszły (tzw. wczesna starość);
- od 75 - 90 roku życia – wiek starczy (tzw. późna starość);
- 90 rok życia i powyżej – wiek sędziwy (tzw. długowieczność).

Za podstawowe cechy starości uważa się:

- znaczny spadek zdolności adaptacyjnych człowieka w wymiarze biologicznym, psychospołecznym;
- postępujące ograniczenie samodzielności życiowej;
- stopniowe nasilenie się zależności od otoczenia.

Do najważniejszych problemów ludzi starszych można zaliczyć samotność, chorobę, inwalidztwo, marginalizację osób starszych jako zbiorowości, czego przykładem może być stopniowe eliminowanie ich z aktywnego życia zawodowego i społecznego w momencie przekraczania granicy wieku emerytalnego, przemoc, problemy zabezpieczenia materialnego i medycznego, wydłużenie wieku produkcyjnego.

W ramach polityki społecznej na rzecz osób starszych powinny być podjęte następujące działania:

- rozbudowa infrastruktury socjalnej, kulturalnej, oświatowej i rekreacyjnej dostosowanej do potrzeb tej grupy wiekowej: placówek służby zdrowia, domów różnorodnej opieki, klubów seniora itp.,
- poszerzanie form wsparcia dla rodziny i dla żyjących w niej osób starszych,
- umożliwianie w większym stopniu podejmowania w podeszłym wieku pracy zgodnej z możliwościami,
- aktywizowanie osób starszych do działań samopomocowych, a także zapobieganie ich izolowaniu się,
- zwrócenie większej uwagi na edukację o starości, obejmując nią całe społeczeństwo i wszystkie pokolenia,
- uwzględnienie zmieniającej się struktury demograficznej społeczeństwa w szeroko rozumianej polityce społecznej,
- wzmocnienie aktywności osób trzeciego wieku, włączanie ich w aktywne życie społeczne, by mogły funkcjonować we własnym miejscu zamieszkania,
- przygotowanie człowieka współczesnego do własnej starości, które polega nie tylko na zdobyciu racjonalnej refleksji nad starością i uznania jej naturalności oraz wypracowaniu psychicznej akceptacji i gotowości do pełnienia zmieniających się ról społecznych, zdrowotnych, rodzinnych w miarę starzenia się, ale również na wykształceniu umiejętności akceptowania osób starszych z ich sposobem bycia, systemem wartości i przekonań.

W społeczeństwie istnieje wiele stereotypów starości, które są poniekąd odzwierciedleniem sytuacji ludzi starszych. Stereotypy te mogą być pozytywne, gdy podkreślają doświadczenie życiowe i mądrość seniorów, potrzebę szacunku dla nich i odpowiedniej opieki. Mogą być też negatywne jeśli główny nacisk kładzie się na produkcję, oceniając człowieka według tego, czy w niej uczestniczy. Wtedy z kolei, patrzy się na człowieka starego jak na kogoś, kto jest nieużyteczny, a o jego doświadczeniach mówi

się, że są przestarzałe i nieprzydatne.

Bartoszyce położone są w północnej części województwa warmińsko-mazurskiego. W roku 2012 miasto liczyło 24 719 mieszkańców (źródło: GUS).

Analizując dane statystyczne z okresu kilku minionych lat dotyczące struktury społeczeństwa naszego miasta, zauważalny jest wzrost liczby osób w wieku poprodukcyjnym, przy jednoczesnym spadku liczby osób młodych (w wieku przedprodukcyjnym). W odniesieniu do lat poprzednich zachwiane zostały proporcje pomiędzy osobami czynnymi zawodowo, a niepracującymi (jest to tendencja zauważalna na terenie całego kraju). Dane zostały zawarte w Tabeli nr 1 i obrazują szczegółowo zmiany demograficzne w poszczególnych grupach wiekowych.

Tabela nr 1. Analiza stanu ludności w Bartoszycach, w latach 1995 – 2012, wg danych GUS

Płeć	Wiek	1995	2000	2005	2010	2012
Kobiety	0-19	4 533	3 731	3 066	2 548	2 432
	wiek (%)	18,1	14,6	11,8	9,6	9,0
	20-59	7 300	7 421	8 012	7 813	7 469
	wiek (%)	29,2	29,0	29,1	29,4	27,7
	60 i więcej	1 812	2 143	3 614	4 332	4 683
	wiek (%)	7,3	8,4	13,8	16,3	17,3
Mężczyźni	0-19	3 284	3 928	3 148	2 538	2 426
	wiek (%)	13,2	15,4	11,5	9,6	9,0
	20-64	7 329	7 459	8 015	8 237	8 117
	wiek (%)	29,3	29,2	29,2	31,0	30,0
	65 i więcej	714	888	1 580	1 103	1 903
	wiek (%)	2,9	3,5	5,8	4,2	7,0
Ogółem	liczebność	24 972	25 570	27 435	26 571	27 030
	wiek (%)	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS

Niepokojący jest również wskaźnik przyrostu naturalnego dla miasta Bartoszyce. W roku 2005 przyrost naturalny na 1.000 mieszkańców był dodatni i wynosił **+0,7**, zaś w roku 2012 był już ujemny i wynosił **-0,4**. Ponadto według prognozy dla miasta i całego powiatu (dane GUS) w roku 2020 liczba ludności będzie wynosić 31.215 osób, zaś w roku 2035 już tylko 26.948 osób.

1.1 Zasoby miasta Bartoszyce w kontekście działań na rzecz osób starszych

Obszar edukacji

W działania na rzecz bartoszyckich seniorów aktywnie włączają się miejskie placówki oświatowe, m. in.: przedszkola, szkoły podstawowe, gimnazja oraz wolontariusze ze szkół ponadgimnazjalnych. Dzieci i młodzież biorą udział w spotkaniach integracyjnych i okolicznościowych seniorów m. in. z okazji Dnia Babci i Dziadka, Dnia Matki i Ojca, Dnia Dziecka, Dnia Seniora, Powitania Wiosny, akcji „Cała Polska czyta dzieciom”, „Poczytaj mi Babciu, poczytaj mi Dziadku”, w dwudniowych Bartoszyckich Spotkaniach Artystycznych Osób Niesamodzielnych.

Obszar religijny

Na terenie miasta Bartoszyce osoby starsze wspierane są również przez Kościoły różnych wyznań. Czynny udział w zaspokajaniu ich potrzeb duchowych poprzez indywidualne spotkania z osobami chorymi, koncerty, działalność grup parafialnych, organizowanie pielgrzymek, wspólnoty modlitewne, imprezy o charakterze religijno-kulturowym, związane z odpustem parafialnym, wyjazdy rekolekcyjne biorą m. in.:

- Parafia p.w. św. Jana Ewangelisty i Matki Boskiej Częstochowskiej (Fara) w Bartoszycach,
- Sanktuarium św. Brunona w Bartoszycach,
- Parafia Świętego Jana Chrzciciela w Bartoszycach,
- Parafia św. Brata Alberta Chmielowskiego w Bartoszycach,
- Parafia Rzymsko-Katolicka p.w. bł. Jana XXIII Papieża,
- Cerkiew św. Andrzeja Apostoła w Bartoszycach,
- Kościół Ewangelicko-Augsburski,
- Kościół Zielonoświątkowy, Zbór JEZUSA CHRYSYTA,
- Zbór Kościoła Chrześcijan Baptystów.

Obszar kultury

Podstawowymi instytucjami działalności kulturalnej w Bartoszycach, również na rzecz osób starszych, są Bartoszycki Dom Kultury oraz Miejska Biblioteka Publiczna.

- **Bartoszycki Dom Kultury (BDK)** prowadzi różnorodną i szeroką działalność artystyczną. Jest organizatorem m. in. corocznego Koncertu Złotej Jesieni, Jarmarków Sztuki Ludowej i Rękodzieła Artystycznego, Kaziuków Wilniuków oraz wielu innych koncertów i spotkań artystycznych. W ramach BDK funkcjonują również różne grupy rękodzielnicze i artystyczne.
- **Miejska Biblioteka Publiczna w Bartoszycach** zaspakaja i rozwija potrzeby czytelnicze mieszkańców miasta Bartoszyce. Z myślą o osobach starszych, w zbiorach biblioteki dostępne są między innymi książki z „dużą czcionką” oraz audiobooki. Bartoszycka ksiąznica posiada również ogólnodostępną pracownię komputerową ze stałym łączem internetowym, której celem jest przeciwdziałanie zjawisku „wykluczenia cyfrowego” m. in. wśród osób starszych (prowadzenie warsztatów komputerowych). W ramach biblioteki funkcjonują też Dyskusyjne Kluby Książki dla Dorosłych, Klub Podróżnika oraz organizowane są spotkania autorskie. Biblioteka współpracuje także z organizacjami pozarządowymi skupiającymi bartoszyckich Seniorów (np. Bartoszycki Uniwersytet Trzeciego Wieku), współorganizując spotkania autorskie lub różnego rodzaju prelekcje z udziałem zaproszonych gości. Wychodząc naprzeciw oczekiwaniom i potrzebom osób

starszych, chorych i niepełnosprawnych biblioteka świadczy również usługę „Książka do domu”. Akcja polega na dostarczaniu książek, czasopism i audiobooków osobom, które lubią czytać, a ze względu na stan zdrowia nie są w stanie przyjść do biblioteki i korzystać ze zbiorów. Dostarczaniem książek do domu zajmują się bibliotekarze.

Organizacje pozarządowe

Na terenie Bartoszyca funkcjonuje wiele organizacji pozarządowych działających między innymi na rzecz osób starszych jak również, skupiających w swych szeregach osoby starsze. Wiele z tych organizacji podejmuje wiele działań w zakresie wsparcia seniorów zarówno materialnego i niematerialnego. Spośród wielu organizacji zostaną przedstawione te najprężniej działające na terenie miasta Bartoszyce.

- **Bartoszycki Uniwersytet Trzeciego Wieku (BUTW)**- prowadzi działalność na rzecz wszechstronnej aktywizacji intelektualnej, społecznej i fizycznej osób starszych oraz niepełnosprawnych, aktywizuje społecznie członków Stowarzyszenia w Bartoszycach i w powiecie bartoszyckim, upowszechnia profilaktykę gerontologiczną. Ponadto organizuje różnego rodzaju wykłady, seminaria, dyskusje, konferencje naukowe z różnych dziedzin nauki, zajęcia informatyczne, spotkania z przedstawicielami nauki, kultury, sztuki, polityki, gospodarki, działalność w zespołach, klubach i sekcjach zainteresowań, samopomoc koleżeńską i pracę społeczną słuchaczy, itp. Ponadto BUTW realizuje różnego rodzaju działania w ramach projektów i programów finansowanych ze środków budżetu miasta, jak również środków zewnętrznych (np. Ministerstwa Pracy i Polityki Społecznej w ramach Programu Aktywizacji Społecznej Osób Starszych).
- **Polskie Stowarzyszenie Diabetyków** – celem Stowarzyszenia jest opieka i pomoc ludziom chorym na cukrzycę, w tym osobom starszym. Działalność prowadzona jest poprzez organizację różnorodnych spotkań z firmami farmaceutycznymi; wykłady z zakresu samokontroli, diety, wysiłku fizycznego, leków i powikłań; wycieczki i pikniki o charakterze integracyjno-edukacyjnym. Ponadto dla chorych na cukrzycę i ich rodzin lekarz diabetolog prowadzi „Szkołę cukrzycy”.
- **Stowarzyszenie Amazonek** – jest organizacją samopomocową, niemedyczną, służącą wsparciem psychicznym i pomocą praktyczną kobietom dotkniętym nowotworem piersi (w tym również kobietom 60+). Celem działalności Stowarzyszenia jest dostarczenie kobietom chorym emocjonalnego i praktycznego wsparcia, ułatwienia im podejmowania osobistych decyzji i znalezienia motywacji powrotu do zdrowia oraz uzyskania możliwie najlepszej jakości życia. Członkinie Stowarzyszenia angażują się również w różnego rodzaju programy profilaktyczne oraz kampanie społeczne (np. akcja „Różowej wstążeczki”).
- **Polski Związek Niewidomych Koło w Bartoszycach (PZN)** to organizacja działająca na rzecz osób dotkniętych problemem dysfunkcji wzroku. Działalność swoją PZN skupia na społecznej integracji, rehabilitacji, ochronie interesów zawodowych, ekonomicznych i społecznych członków, przeciwdziałaniu ich dyskryminacji i izolacji społecznej. Ponadto Związek organizuje różnego rodzaju spotkania w ramach grup środowiskowego wsparcia, turnusy rehabilitacyjne, spotkania okolicznościowe oraz wyjazdy integracyjne. PZN pozyskuje również środki finansowe na realizację różnego rodzaju działań o charakterze integracyjnym, relaksacyjnym, rehabilitacyjnym, aktywizującym zawodowo itp. Spotkania członków tej organizacji odbywają się raz w miesiącu lub w zależności od potrzeb.
- **Związek Sybiraków Koło w Bartoszycach** jest to organizacja reprezentująca

interesy swoich członków w zakresie ubiegania się o odszkodowania, usprawnienia zdrowotnego, kombatanckiego i pomocy materialnej z funduszu kombatanckiego. Związek udziela również pomocy przy odzyskiwaniu dokumentacji będącej podstawą do uzyskania uprawnień kombatanckich.

- **Związek Kombatantów Rzeczypospolitej Polskiej i Byłych Więźniów Politycznych** prowadzi działalność statutową, uwypuklającą zasługi Kombatantów w walce o wolną Polskę. Organizacja wspiera członków i ich rodziny w formie materialnej i niematerialnej.
- **Związek Nauczycielstwa Polskiego, Zarząd Oddziału Bartoszyce** – organizacja ta skupia również emerytowanych nauczycieli. Członkowie mogą brać udział w różnego rodzaju działaniach oświatowo-kulturalnych, turystyczno-krajoznawczych. Związek podejmuje działania mające na celu poprawę warunków życia i pracy swoich członków oraz udziela im i ich rodzinom pomocy materialnej.
- **Polski Związek Głuchych Koło Terenowe w Bartoszycach** działa w zakresie integracji i rehabilitacji społecznej środowiska osób głuchych i niedosłyszących.
- **Polski Komitet Pomocy Społecznej Zarząd Rejonowy Bartoszyce (ZR PKPS)** niesie pomoc ludziom najbardziej potrzebującym poprzez udzielanie wsparcia finansowego i rzeczowego, organizuje usługi opiekuńcze w miejscu zamieszkania osoby potrzebującej. ZR PKPS prowadzi również Dom dla Bezdomnych na terenie miasta Bartoszyce.
- **Oddział Rejonowy Polskiego Czerwonego Krzyża (OR PCK)** propaguje akcję pozyskiwania honorowych dawców krwi, prowadzi szkolenia z zakresu udzielania I pomocy przedmedycznej, propaguje zdrowy styl życia, wspiera najuboższych, prowadzi zaopatrzenie w sprzęt rehabilitacyjny oraz realizuje usługi opiekuńcze (głównie na rzecz osób starszych).
- **Stowarzyszenie Integracji Osób Niepełnosprawnych (SION)** działa na rzecz osób niepełnosprawnych. Jego celem jest tworzenie warunków rehabilitacji i rewalidacji osób niepełnosprawnych (w tym osób starszych), pozyskiwanie środków na zakup sprzętu rehabilitacyjnego, jego gromadzenie oraz wypożyczanie.
- **Polski Związek Emerytów, Rencistów i Inwalidów (PZERI)** zrzesza emerytów, rencistów i inwalidów w celu: poprawiania ich warunków socjalno-bytowych oraz uczestniczenia w życiu społecznym przez współdziałanie z organami władzy i administracji publicznej, samorządowej, ze związkami zawodowymi oraz innymi organizacjami społecznymi, gospodarczymi i spółdzielczymi; organizowania życia kulturalnego emerytów, rencistów i inwalidów; reprezentowania ich interesów wobec organów władzy i administracji publicznej, samorządowej oraz popularyzowania ich problemów wśród społeczeństwa. PZERI udziela wsparcia niematerialnego w postaci żywności dla osób ubogich i najbardziej potrzebujących.
- **Towarzystwo Społeczno-Kulturalne Mniejszości Niemieckiej Bartoszyce i Okolic w Bartoszycach** - działalność Stowarzyszenia ma na celu integrację środowiska mniejszości niemieckiej oraz krzewienie kultury i języka niemieckiego, a także działalność socjalną na rzecz członków Stowarzyszenia oraz mieszkańców powiatu i miasta Bartoszyce. Stowarzyszenie jest również organizatorem szeregu stałych imprez okolicznościowych takich jak: Dzień Dziecka, choinka, spotkania adwentowe, sylwester, zajęcia, odczytów, wystaw, warsztatów, a także wycieczek śladami ciekawych, zabytków techniki i architektury. Zarząd Stowarzyszenia zajmuje się także organizowaniem pomocy humanitarnej. Pośredniczy w przekazywaniu odzieży, pomocy szkolnych, mebli, pochodzących od zaprzyjaźnionych organizacji charytatywnych z Niemiec ośrodkom pomocy społecznej, szpitalowi, szkołom na terenie naszego powiatu.

- **Warmińsko – Mazurskie Stowarzyszenie Przyjaciół Opieki Paliatywnej w Bartoszczach** - Stowarzyszenie realizuje szereg działań m. in. poprzez organizowanie imprez artystycznych i kulturalnych, w szczególności o charakterze charytatywnym; szkolenie osób sprawujących opiekę (w tym nad osobami starszymi); dofinansowywanie leczenia w kraju; dofinansowywanie osób chorych, w szczególności środków pielęgnacyjnych i lekarstw dla tych osób; organizowanie grup wsparcia psychologicznego dla chorych i ich rodzin; upowszechnianie idei wolontariatu poprzez angażowanie młodzieży i dorosłych w akcje społecznościowe; działania psychoedukacyjne, udzielanie wsparcia psychologicznego.
- **Centrum Wolontariatu w Bartoszczach.**

Pomoc społeczna

Pomoc społeczna jest instytucją polityki społecznej państwa, mającą na celu umożliwienie osobom i rodzinom przezwyciężenie trudnych sytuacji życiowych, których nie są one w stanie pokonać, wykorzystując własne uprawnienia, zasoby i możliwości. W przypadku Bartoszczy zadania gminy z zakresu pomocy społecznej realizuje Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej. Jak wynika z opracowań własnych MOPS, najbardziej widocznym problemem przyznawania pomocy osobom starszym jest brak wystarczających środków i umiejętności do samodzielnego zaspokajania własnych potrzeb materialnych i niematerialnych, brak wsparcia ze strony najbliższego otoczenia (rodzina), trudna sytuacja zdrowotna, itp. Na przestrzeni 2013 r. osoby w wieku powyżej 50 lat, objęte pomocą społeczną, skorzystały m. in. z :

- zasiłku stałego - łącznie 223 osoby;
- zasiłku okresowego - łącznie 262 osoby;
- usług opiekuńczych - 105 osób, w tym usługi specjalistyczne - 2 osoby;
- posiłków w ramach wieloletniego programu „Pomoc państwa w zakresie dożywiania” - 28 osób,
- dodatku mieszkaniowego – 123 osoby.

Szeroki zakres pomocy, o charakterze rzeczowym i finansowym, zgodnie z ustawą o pomocy społecznej uzupełniany jest pracą socjalną. Obejmuje ona różnorodne działania wspomagające osoby starsze w sytuacjach problemowych - poradnictwo, doradztwo, informacje, współpracę z innymi instytucjami i organizacjami pozarządowymi, podtrzymywanie więzi, kontaktów w środowisku, itp. Bieżącą działalność pracowników socjalnych wspomagają specjaliści Poradni Konsultacyjno – Terapeutycznej, funkcjonującej w strukturze MOPS, tj. pedagog, psycholog, socjolog oraz prawnik. Ponadto w strukturze Ośrodka funkcjonują dwie placówki wsparcia dziennego:

- **Dom Dziennego Pobytu** - w ramach swojej działalności merytorycznej zaspokaja potrzeby osób starszych, niepełnosprawnych, samotnych w zakresie kontaktów społecznych poprzez organizowanie różnorodnych spotkań, imprez okolicznościowych, prelekcji, wycieczek. Aktywnie działającą na bazie Domu grupą samopomocową jest Klub Seniora, skupiający ponad 200 członków.
- **Środowiskowy Dom Samopomocy**, który ukierunkowany jest na pracę z osobami niepełnosprawnymi, z zaburzeniami psychicznymi. Głównym celem placówki jest podejmowanie działań zmierzających do ogólnego rozwoju i poprawy sprawności uczestników, niezbędnych do ich możliwie niezależnego, samodzielnego i aktywnego życia. Oddziaływania terapeutyczno-rehabilitacyjne prowadzone są w oparciu o 8 sal terapeutycznych: terapii sztuką, terapii społecznej, ergoterapii,

spotkań ogólnych i gospodarstwa domowego, rehabilitacji, „doświadczenia świata”, rękodzieła ludowego oraz e-pracowni. Uczestnicy Domu utworzyli drużynę sportową, wokalnno - taneczną zespół „Promyk” oraz grupę teatralną „Stworzeni”.

Ponadto funkcjonuje również Dom Pomocy Społecznej, który jest jednostką organizacyjną pomocy społecznej powiatu bartoszyckiego.

Dom Pomocy Społecznej w Bartoszycach przeznaczony jest dla 70 osób w podeszłym wieku i osób przewlekle i somatycznie chorych. Dom Pomocy Społecznej w Bartoszycach zatrudnia kadrę niezbędną do świadczenia usług. Mieszkańcy mają stały dostęp do lekarza pierwszego kontaktu, lekarzy specjalistów. Placówka funkcjonuje w sposób zapewniający właściwy zakres usług, w oparciu o indywidualne potrzeby Mieszkańców, którzy korzystają z zajęć oraz imprez okolicznościowych. Czynnie uczestniczą w życiu społecznym innych Domów. Wyjeżdżają na warsztaty artystyczne, spartakiady, majówki. Uczestniczą w organizowanych przez PFRON konkursach plastycznych. Na terenie Domu organizowane są zabawy karnawałowe, andrzejkowe, warsztaty bożonarodzeniowe, noworoczne spotkania, latem w przydomowym ogródku grille, majówki, pożegnanie lata, czy święto pieczonego ziemniaka. Życie w Domu Pomocy Społecznej urozmaicane jest również poprzez występy dzieci z zaprzyjaźnionych szkół, przedszkoli.

Na terenie powiatu funkcjonują również dwie inne jednostki pomocy społecznej: Dom Pomocy Społecznej w Bisztyнку, Dom Pomocy Społecznej w Szczurkowie.

Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Bartoszycach (PCPR) realizuje zadania powiatu z zakresu m. in. ustawy o pomocy społecznej. Do głównych działań należy: prowadzenie i rozwój infrastruktury domów pomocy społecznej o zasięgu ponadgminnym oraz umieszczanie w nich skierowanych osób, opracowanie i realizacja powiatowej strategii rozwiązywania problemów społecznych, ze szczególnym uwzględnieniem programów pomocy społecznej, wspierania osób niepełnosprawnych i innych. Celem jest integracja osób i rodzin z grup szczególnego ryzyka, współpraca z właściwymi terytorialnie gminami, prowadzenie specjalistycznego poradnictwa. Ponadto PCPR realizuje zadania wynikające z ustawy o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych, w tym: realizacja zgodnych ze strategią rozwoju województwa, powiatowych programów działań na rzecz osób niepełnosprawnych, podejmowanie działań zmierzających do ograniczania skutków niepełnosprawności, współpraca z organizacjami pozarządowymi i fundacjami działającymi na rzecz osób niepełnosprawnych w zakresie rehabilitacji społecznej tych osób. Udziela dofinansowania w ramach: uczestnictwa osób niepełnosprawnych i ich opiekunów w turnusach rehabilitacyjnych oraz w zakresie sportu, kultury, rekreacji i turystyki osób niepełnosprawnych, zaopatrzenia w sprzęt rehabilitacyjny, przedmioty ortopedyczne i środki pomocnicze, likwidacji barier architektonicznych, komunikacyjnych i technicznych.

Zdrowie

Podstawową placówką ochrony zdrowia w Bartoszycach jest Szpital Powiatowy w Bartoszycach. W swojej strukturze świadczy usługi medyczne udzielane w oddziałach podstawowych i specjalistycznych. Dysponuje on oddziałami (nefrologicznym ze stacją dializ, noworodkowym, ginekologiczno - położniczym, rehabilitacji dziecięcej i terapii matki, rehabilitacji neurologicznej, chirurgią urazowo-ortopedyczną, chorób wewnętrznych z OIOK, chorób płuc, chorób dziecięcych, chirurgii ogólnej i miniinwazyjnej z pododdziałem urologii, intensywnej terapii i anestezjologii), izbą przyjęć, ambulatorium

oraz dział diagnostyki obrazowej, endoskopowej, nieinwazyjnej diagnostyki kardiologicznej. W roku 2013 Szpital udzielił 4.916 świadczeń zdrowotnych dla grupy osób 60+ (ok. 25 % ogółu osób korzystających z usług medycznych).

Stacja Socjalna Johannitów w Bartoszczach jej celem jest pomoc ludziom najbardziej potrzebującym w całym powiecie bartoszyckim. Na podstawie zaświadczenia lekarskiego, wywiadu środowiskowego oraz współpracę z placówkami socjalnymi pracownicy stacji docierają i udzielają wsparcia osobom (głównie osobom niepełnosprawnym i starszym), których nie stać np. na wykupienie leków. Leki i sprzęt ortopedyczny to dary z Niemiec i są wydawane bezpłatnie.

Ponadto na terenie miasta funkcjonują przychodnie zdrowia tj.:

- Niepubliczny Zakład Opieki Zdrowotnej FEMINA,
- Niepubliczny Zakład Opieki Zdrowotnej ORT-ME Spółka Cywilna Roman Grzybowski Krzysztof Kulas Mariusz Trzciniński,
- Niepubliczny Specjalistyczny Zakład Lecznictwa Otwartego Poradnia Chorób Płuc i Gruźlicy,
- Niepubliczny Zakład Lecznictwa Otwartego Psychiatrycznego i Odwykowego,
- Niepubliczny Zakład Medycyny Paliatywnej,
- Niepubliczny Zakład Opieki Zdrowotnej BART-MEDICA,
- Niepubliczny Zakład Opieki Zdrowotnej Gabinet Laryngologiczny – Józef Stromkowski,
- Niepubliczny Zakład Opieki Zdrowotnej Pełnięciarek Środowiskowych Rodzinnych ARNIKA s.c.
- Niepubliczny Zakład Opieki Zdrowotnej ZDROWIE spółka cywilna B. Bednarska A. Bok I. Fiedorowicz M. Mezińska,
- Niepubliczny Zakład Opieki Poradnia Terapii Uzależnienia od Alkoholu i Współuzależnienia SZANSA spółka cywilna Barbara Tucholska Lucyna Masiulaniec.

Aktywizacja zawodowa

Powiatowy Urząd Pracy w Bartoszczach - do zadań Urzędu w zakresie polityki rynku pracy, zgodnie z ustawą o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy, należy m. in.: aktywizacji lokalnego rynku pracy, pozyskiwanie i gospodarowanie środkami finansowymi na realizację zadań z zakresu aktywizacji lokalnego rynku pracy, udzielanie pomocy bezrobotnym i poszukującym pracy w znalezieniu pracy, poradnictwo zawodowe i informację zawodową oraz pomoc w aktywnym poszukiwaniu pracy, udzielanie pomocy pracodawcom w pozyskiwaniu pracowników przez pośrednictwo pracy oraz poradnictwo zawodowe i informację zawodową, rejestrowanie bezrobotnych i poszukujących pracy, organizowanie i finansowanie szkoleń i przygotowania zawodowego dorosłych, przyznawanie i wypłacanie zasiłków oraz innych świadczeń z tytułu bezrobocia, opracowywanie i realizowanie indywidualnych planów działania, realizowanie projektów w zakresie promocji zatrudnienia, w tym przeciwdziałania bezrobociu, łagodzenia skutków bezrobocia i aktywizacji zawodowej bezrobotnych, wynikających z programów operacyjnych współfinansowanych ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego i Funduszu Pracy.

Inkubator Przedsiębiorczości Społecznej w Bartoszczach – najważniejszym elementem działalności tej organizacji jest rozwiązywanie problemów społecznych

w połączeniu z ekonomizacją. Ze wsparcia mogą skorzystać osoby niepełnosprawne, opuszczające zakłady karne, osoby po terapii związanej z uzależnieniem czy długotrwale bezrobotne (w tym osoby 50+). Inkubator daje możliwość skorzystania ze wszystkich rodzajów wsparcia przez okres 12 miesięcy, w tym: pomocy w prowadzeniu działalności statutowej, gospodarczej, merytorycznej i organizacyjnej opieki doradcy biznesowego, działań animacyjnych – warsztatów motywacyjnych, współpracy i partnerstwa, porad specjalisty ds. PR i marketingu w zakresie stworzenia planu marketingowego, opracowania materiałów promocyjnych i stworzenia profesjonalnych stron WWW, doradztwa prawnego, obsługi księgowej, pomocy w zakresie pozyskiwania środków zewnętrznych na działalność statutową.

2. Analiza SWOT problematyki osób starszych w mieście Bartoszyce

Podczas pierwszego spotkania Zespołu ds. opracowania Programu wykonano analizę SWOT, której wyniki przedstawiono poniżej:

Tab. nr 2 – Analiza SWOT problematyki osób starszych w Bartoszycach

MOCNE STRONY	SŁABE STRONY
<ul style="list-style-type: none"> - doświadczenia z roku 2013 w zakresie realizacji dwóch projektów na rzecz seniorów, - wypracowany potencjał instytucji i organizacji pozarządowych (BUTW, Klub Seniora, PZERI), - zorganizowana oferta skierowana do seniorów (BUTW, Klub Seniora), - istniejąca infrastruktura (m.in. BDK, BOSiR, MBP, MOPS, Szpital Powiatowy), - zwiększająca się dostępność do instytucji użyteczności publicznej, - zmniejszenie ilości barier architektonicznych na terenie miasta, - zwiększająca się aktywność i samorganizowanie się środowiska osób starszych, - wzrost świadomości instytucji w zakresie rozumienia potrzeb seniorów, - aktywność organizacji pozarządowych skupiających osoby starsze, - bogaty potencjał osób starszych, - rozwijanie własnych zainteresowań intelektualnych wśród części osób starszych, - szeroki wachlarz usług socjalnych, - bezpłatny dostęp do poradnictwa specjalistycznego (psychologiczne, pedagogiczne, socjalne). 	<ul style="list-style-type: none"> - niski poziom współpracy międzypokoleniowej, - niski poziom świadomości dotyczącej problematyki osób starszych, - zbyt mała ilość liderów aktywizujących środowisko osób starszych, - niski poziom wolontariatu międzypokoleniowego, - pasywna postawa ze strony osób starszych powielających stereotypy dotyczących wieku, - niedostateczna promocja ofert skierowanych do osób starszych, - brak przystępnej cenowo oferty w zakresie usług proponowanych na rzecz osób starszych (Karta Seniora), - niedostateczna ilość specjalistów w zakresie pracy z osobami starszymi, - niedostateczna oferta kulturalna lokalnych instytucji skierowana do osób starszych, - ograniczenie dostępności do świadczeń zdrowotnych, - niska świadomość w zakresie uprawnień, dostępności do ofert, - brak punktu informacyjnego dla osób starszych, - utrudniony dostęp osób starszych do informacji o dostępie do sprzętu rehabilitacyjnego i usługach rehabilitacyjnych (osoby starsze nie korzystają z Internetu), - brak profilaktyki zdrowotnej dla osób starszych., - niewystarczająca oferta zajęć dla osób starszych, - bariery finansowe osób starszych, - słabe rozeznanie preferencji osób starszych, - mała ilość liderów, animatorów pracujących na rzecz aktywizacji osób

	<p>starszych,</p> <ul style="list-style-type: none"> - brak systemu całodobowego wsparcia osób starszych w miejscu zamieszkania, - niedostateczna wiedza osób starszych na temat organizacji i instytucji świadczących wsparcie, - brak systemu wykorzystania potencjału osób starszych na rzecz własnego środowiska, - niedostateczna baza sportowo-rekreacyjna.
SZANSE	ZAGROŻENIA
<ul style="list-style-type: none"> - wzrost świadomości osób starszych w zakresie potrzeby aktywnego i zdrowego stylu życia, - możliwość pozyskiwania środków zewnętrznych na działania aktywizujące seniorów, - poprawa zdrowotności i wydłużający się okres aktywności, - zmiana wielu funkcjonujących w świadomości społecznej mitów i stereotypów na temat starości, - zwiększenie środków finansowych przeznaczanych na zdrowie przez NFZ i samorząd wojewódzki, rząd itp., - zwiększenie nakładów finansowych na system pomocy społecznej, - programy aktywizujące osoby starsze, - dbanie o swój wizerunek przez same osoby starsze; - docenienie starości – doświadczenia, mądrości życiowej, - działania podejmowane przez placówki służby zdrowia skierowane na pozyskiwanie unijnych środków finansowych przeznaczanych na podnoszenie standardu usług, - dostrzeganie problematyki osób starszych przez samorząd lokalny, - przygotowanie do starości poprzez propagowanie aktywnego i zdrowego stylu życia, - przełamywanie stereotypowego myślenia na temat starości, - zwiększenie zainteresowania mediów problematyką osób starszych, - promowanie różnych form aktywności i osiągnięć osób starszych, 	<ul style="list-style-type: none"> - zwiększająca się pasywna postawa ze strony osób starszych, - ubożenie społeczeństwa, - limitowanie świadczeń zdrowotnych, - pomijanie tematyki starości w życiu publicznym, - zanik więzi, tradycji rodzinnych: pęd życia, brak czasu na spotkania rodzinne itp., - zanik tradycyjnych rodzin wielopokoleniowych, - ograniczenie opieki nad seniorami przez członków rodziny, przekazywanie tejże opieki instytucjom służby zdrowia i pomocy społecznej, - ograniczenia w dostępie do usług profilaktycznych wynikające z niewystarczającej ilości środków finansowych z NFZ, - funkcjonowanie negatywnego wizerunku osoby starszej w świadomości społecznej i mediach jako roszczeniowej i oczekującej pomocy, - przedmiotowe traktowanie osób starszych, - brak warunków umożliwiających podjęcie pracy zawodowej przez osoby będące w wieku emerytalnym, - kult osoby młodej i sprawnej funkcjonujący w społeczeństwie i mediach, - brak promocji aktywności osób starszych, - słabe poczucie bezpieczeństwa wśród osób starszych, - brak banku usług i czasu zanikanie więzi i pomocy sąsiedzkiej.

<p>- rozwój nowych form i metod wsparcia dostosowanych do potrzeb osób starszych, -możliwość objęcia opieką najstarszych seniorów przez młodszych seniorów w ramach pomocy sąsiedzkiej,</p>	
---	--

3. Uwarunkowania prawne Programu

Realizacja Programu Senioralnego, obejmująca działania zmierzające do ogólnej poprawy sytuacji osób starszych mieszkających w Bartoszycach, opiera się m. in. na poniższych aktach prawnych i dokumentach strategicznych:

- Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej
- Ustawa o pomocy społecznej
- Ustawa o samorządzie gminy
- Ustawa o kombatantach oraz niektórych osobach będących ofiarami represji wojennych i okresu powojennego
- Ustawa o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy
- Ustawa o ochronie zdrowia psychicznego
- Ustawa o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie
- Założenia Długofalowej Polityki Senioralnej w Polsce.
- Polityka senioralna województwa warmińsko-mazurskiego.
- Strategia Rozwoju Społeczno-Gospodarczego Województwa Warmińsko-Mazurskiego.
- Strategia polityki społecznej województwa warmińsko-mazurskiego.
- Regionalny Program Operacyjny Warmia i Mazury.
- Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych Miasta Bartoszyce.
- Miejski Program „Wyrównywania szans życiowych osób niepełnosprawnych zamieszkałych na terenie miasta Bartoszyce”.
- Program Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie i Ochrony Ofiar Przemocy w Rodzinie dla Miasta Bartoszyce.
- Program Współpracy Miasta Bartoszyce z organizacjami pozarządowymi oraz podmiotami prowadzącymi działalność pożytku publicznego.

4. Cele strategiczne i szczegółowe obszarów, działania, okres realizacji, wskaźniki i realizatorzy

W celu uzyskania spójności z dokumentami strategicznymi (Wojewódzki Program pn. „*Polityka senioralna województwa warmińsko-mazurskiego na lata 2014-2020*” oraz Założenia Długofalowej Polityki Senioralnej w Polsce na lata 2014-2020) Program Senioralny Miasta Bartoszyce został podzielony na cztery obszary tematyczne:
Obszar I: Zdrowie (profilaktyka, rehabilitacja), infrastruktura i usługi socjalne
Obszar II: Aktywność społeczna
Obszar III: Aktywność zawodowa
Obszar IV: Turystyka, sport i rekreacja

4.1. Obszar I: Zdrowie (profilaktyka, rehabilitacja), infrastruktura i usługi socjalne

Uzasadnienie wyboru obszaru

Zdrowie osób, w organizmie których przebiega proces starzenia się, to aspekt na który należy zwrócić szczególną uwagę. Odpowiednia dbałość o zdrowie może uchronić seniorów od bardzo poważnych problemów. Warto przestrzegać kilku zasad, które pomagają w odpowiedniej profilaktyce zdrowia. Po pierwsze zapewnienie aktywnego trybu życia. Osoba starsza wcale nie musi rezygnować z aktywności fizycznej, tylko dlatego, że „ma swoje lata”. Ruch nie tylko dobrze wpływa na serce, ale również na mięśnie, dzięki którym zachowuje sprawność ruchową. Zadbanie o osobę starszą nie zależy tylko od niej samej. Ważną rolę odgrywają najbliżsi, jak również instytucje i organizacje zajmujące się problematyką osób starszych. Odpowiednia higiena, aktywność fizyczna i zdrowa dieta to klucz do prawidłowego zadbania o osobę starszą.

Infrastruktura i usługi socjalne na rzecz osób starszych są również istotnymi czynnikami w tworzeniu odpowiednich warunków życiowych tej konkretnej grupy społecznej. Niskie świadczenia emerytalne sprawiły, że wielu seniorów żyje na granicy ubóstwa, nie mając możliwości zaspokajania nawet elementarnych potrzeb.

Przedmiotowy obszar uwzględnia problemy i potrzeby osób starszych związane ze zdrowiem, infrastrukturą i usługami socjalnymi, a planowane działania są współmierne do potrzeb środowiska lokalnego osób starszych. Podczas pracy grupy roboczej zwrócono szczególną uwagę na:

1. Niewystarczające środki finansowe oraz limitowanie świadczeń zdrowotnych przez Narodowy Fundusz Zdrowia, co niekorzystnie wpływa na zakres oferowanych usług zdrowotnych przez Szpital Powiatowy w Bartoszycach i inne zakłady opieki zdrowotnej oraz braki w kadrze specjalistycznej itp.
2. Zapotrzebowanie na działania z zakresu rehabilitacji, profilaktyki, konsultacji i spotkań z lekarzami specjalistami. Szczególnie ważne będzie organizowanie tzw. „Białych Dni”, które skierowane będą do osób powyżej 60 roku życia. Seniorzy będą mieli możliwość skorzystać z bezpłatnych porad lekarzy specjalistów (np. diabetologa), terapeutów. Ułatwi to osobom starszym zdiagnozowanie problemów zdrowotnych oraz kierowanie się do odpowiednich specjalistów lub badania w publicznych i niepublicznych zakładach opieki zdrowotnej.
3. Brak wystarczającej informacji o funkcjonujących placówkach, wypożyczalniach sprzętu rehabilitacyjnego (i zakresie ich działalności) na terenie miasta.
4. Brak wykwalifikowanej kadry do pracy z osobami starszymi oraz brak oferty szkoleniowej w tym zakresie.
5. Niską świadomość społeczeństwa w zakresie potrzeb i problemów osób starszych.

6. Potrzebę zachęcania najbliższego sąsiedztwa osób starszych do podejmowania działań oraz pobudzanie do reagowania w sytuacjach kryzysowych, zagrażających życiu lub zdrowiu, na rzecz swoich sąsiadów. Ważnym elementem będzie również upowszechnienie więzi sąsiedzkich oraz uwrażliwienie na potrzeby i problemy tej grupy społecznej.
7. Duże zapotrzebowanie osób starszych w zakresie wsparcia finansowego i rzeczowego z uwagi na skromne środki do życia (niskie emerytury i renty, duże koszty utrzymania, koszty zakupu lekarstw).
8. Potrzebę zakładania, uruchomienia m. in. rodzinnych domów seniora, całodobowe interwencyjne miejsca opieki doraźnej dla osób starszych. Szczególną uwagę zwrócono na fakt, iż samotne osoby starsze, które opuszczają Szpital są pozbawione opieki, pozostają same w swoich mieszkaniach, nie potrafią zadbać o własne potrzeby. Planując poszczególne działania zaproponowano, by powstawały całodobowe interwencyjne miejsca opieki doraźnej dla osób starszych. Seniorzy mieliby zapewnioną opiekę całodobową do czasu poprawy ogólnego stanu zdrowia. Ważna jest również idea powstawania rodzinnych domów seniora (RDS). Osoby które posiadają własny dom lub mieszkanie, wychowały już dzieci mogłyby zakładać (za zgodą Wojewody) RDS. Seniorzy mieliby zapewnione warunki lokalowe dostosowane do ich potrzeb, wyżywienie, całodobową opiekę, rodzinną, przyjazną atmosferę itp.

Wobec powyższego, wzrost liczby osób starszych w naszym mieście wymaga podejmowania działań mających na celu wprowadzanie ułatwień dla ich funkcjonowania w społeczeństwie, a także stworzenia nowej oferty ukierunkowanej na tę grupę wiekową. Zaplanowane działania pozwolą na odsunięcie granicy wieku, po przekroczeniu której rośnie liczba osób wymagających stałej opieki i leczenia oraz pozwolą na zapewnienie właściwej opieki i wsparcia.

Szczegółowy opis został przedstawiony w formie Tabeli nr 1.

Cel strategiczny obszaru: *Poprawa stanu zdrowia osób starszych oraz dostępnej infrastruktury i usług socjalnych.*

Działania	Od	Do	Wskaźniki realizacji działań	Realizatorzy
Cel szczegółowy 1.1: Zwiększenie dostępu osób starszych do opieki zdrowotnej.				
Działanie 1.1.1: Realizacja i wdrażanie projektów/programów z zakresu profilaktyki, ochrony zdrowia, rehabilitacji dla osób starszych (w tym finansowanych ze środków zewnętrznych m. in. europejskich)	2014	2020	- liczba zrealizowanych projektów/programów, - liczba uczestników projektów/programów,	- Urząd Miasta, - jednostki organizacyjne samorządu terytorialnego, - organizacje pozarządowe, - zakłady opieki zdrowotnej,
Działanie 1.1.2: Rozpowszechnienie informacji o istniejących wypożyczalniach sprzętu rehabilitacyjnego, ortopedycznego, pielęgnacyjnego itp.	2014	2020	- liczba wydanych broszur, ulotek informacyjnych, - liczba artykułów prasowych, - liczba ogłoszeń zamieszczonych w mediach lokalnych,	- Urząd Miasta, - jednostki organizacyjne samorządu terytorialnego, - organizacje pozarządowe, - zakłady opieki zdrowotnej,
Działanie 1.1.3: Doposażenie w dodatkowy sprzęt istniejących placówek zajmujących się wypożyczaniem sprzętu rehabilitacyjnego, ortopedycznego, pielęgnacyjnego itp.	2014	2020	- liczba placówek doposażonych w sprzęt rehabilitacyjny, ortopedyczny, pielęgnacyjny, - ilość zakupionego sprzętu,	- Urząd Miasta, - jednostki organizacyjne samorządu terytorialnego, - organizacje pozarządowe, - zakłady opieki zdrowotnej,
Działanie 1.1.4: Inicjowanie organizowania „białych dni” z udziałem lekarzy specjalistów, przedstawicieli instytucji opieki zdrowotnej itp.	2014	2020	- liczba zorganizowanych „białych dni”, - liczba osób starszych, które wzięły udział w spotkaniach, - liczba udzielonych porad,	- Urząd Miasta, - jednostki organizacyjne samorządu terytorialnego, - organizacje pozarządowe, - zakłady opieki zdrowotnej,
Działanie 1.1.5: Organizowanie i przeprowadzenie kampanii społecznych, informacyjno - edukacyjnych na temat profilaktyki i ochrony zdrowia oraz wykładów, seminariów, poradnictwa itp. w powyższym zakresie dla osób starszych.	2014	2020	- liczba przeprowadzonych kampanii społecznych, informacyjno - edukacyjnych na temat profilaktyki i ochrony zdrowia oraz wykładów, seminariów, poradnictwa itp., - liczba uczestników spotkań,	- Urząd Miasta, - lokalne media, - organizacje pozarządowe, - jednostki organizacyjne samorządu terytorialnego,

Działanie 1.1.6: Zwiększenie dostępności do usług z zakresu rehabilitacji oraz poprawa sprawności fizycznej osób starszych (m. in. basen, siłownia, fizykoterapia, aerobik),	2014	2020	- tańsze karnety/wejściówki m.in. na basen, siłownię, aerobik, - liczba osób starszych korzystających z usług z zakresu rehabilitacji i sprawności fizycznej,	- Urząd Miasta, - jednostki organizacyjne samorządu terytorialnego (Bartoszycki Dom Kultury, Bartoszycki Ośrodek Sportu i Rekreacji, basen miejski),
Cel szczegółowy 1.2: Zwiększenie dostępu osób starszych do usług socjalnych.				
Działanie 1.2.1: Tworzenie różnego typu placówek i grup wsparcia w środowiskach lokalnych, adekwatnych do potrzeb osób starszych (m. in. domy dziennego pobytu, kluby seniora, rodzinne domy seniora, domy spokojnej starości, całodobowe interwencyjne miejsca opieki doraźnej dla osób starszych).	2014	2020	- liczba powstałych placówek - liczba powstałych grup wsparcia,	- Urząd Miasta, - jednostki organizacyjne samorządu terytorialnego, - organizacje pozarządowe,
Działanie 1.2.2: Zlecenie organizacjom pozarządowym zadań z zakresu pomocy społecznej w obszarze wsparcia osób starszych.	2014	2020	- liczba zleconych/wykonanych zadań, - liczba osób objętych wsparciem w ramach zleconych zadań,	- Urząd Miasta, - jednostki organizacyjne samorządu terytorialnego, - organizacje pozarządowe,
Działanie 1.2.3: Promowanie idei i metody pracy pn. „przyjazny sąsiad” oraz rodzin wspierających, poprzez kampanie społeczne, konferencje.	2014	2020	- liczba przeprowadzonych kampanii społecznych, konferencji,	- Urząd Miasta, - jednostki organizacyjne samorządu terytorialnego, - organizacje pozarządowe,
Działanie 1.2.4: Realizacja projektów w zakresie rozwoju istniejącej infrastruktury pomocy społecznej na rzecz osób starszych (w tym finansowanych ze środków zewnętrznych m.in. europejskich).	2014	2020	- liczba zrealizowanych projektów, - liczba osób objętych wsparciem w ramach projektów,	- Urząd Miasta, - jednostki organizacyjne samorządu terytorialnego, - organizacje pozarządowe,
Działanie 1.2.6: Zwiększenie roli organizacji pozarządowych w realizacji usług świadczonych na rzecz osób starszych.	2014	2020	- liczba zleconych zadań, - liczba osób korzystających z usług,	- Urząd Miasta, - organizacje pozarządowe
Cel szczegółowy 1.3: Zwiększenie świadomości i wiedzy społeczeństwa na temat starzenia i schorzeń wieku starczego.				
Działanie 1.3.1: Organizowanie seminariów, konferencji itp. mających na celu budowanie świadomości w zakresie potrzeb i konieczności kształcenia kadry medycznej, pomocy społecznej,	2014	2020	- liczba zorganizowanych/przeprowadzonych seminariów, konferencji itp. - liczba osób, które wzięły udział w/w działaniach,	- Urząd Miasta, - jednostki organizacyjne samorządu terytorialnego, - organizacje

organizacji pozarządowych w kierunku zdobywania i podwyższania kwalifikacji w dziedzinie geriatry, opieki długoterminowej, chorób przewlekłych i potrzeb osób starszych.				pozarządowe, - zakłady opieki zdrowotnej, - lokalne media,
Działanie 1.3.2: Organizowanie kursów, szkoleń itp. dla przedstawicieli instytucji, organizacji zajmujących się problematyką osób starszych.	2014	2020	- liczba przeszkolonych osób, - liczba zorganizowanych kursów, szkoleń,	- Urząd Miasta, - jednostki organizacyjne samorządu terytorialnego, - organizacje pozarządowe, - zakłady opieki zdrowotnej, - lokalne media
Działanie 1.3.3: Organizowanie i przeprowadzenie kampanii społecznych, informacyjno – edukacyjnych dla społeczności lokalnej w zakresie potrzeb i problemów osób starszych.	2014	2020	- liczba osób, które wzięły udział w wymienionych działaniach, - liczba zorganizowanych kampanii itp.	- Urząd Miasta, - jednostki organizacyjne samorządu terytorialnego, - organizacje pozarządowe, - zakłady opieki zdrowotnej, - lokalne media,

4.2. Obszar II: Aktywność społeczna

Uzasadnienie wyboru obszaru

Aktywność społeczna to nic innego jak uczestnictwo w życiu społecznym poprzez angażowanie się w życie kulturalne, edukacyjne, uczestnictwo w określonych grupach społecznych oraz działania na rzecz drugiej osoby, tj. wolontariat.

W socjologii, jak i psychologii, aktywność społeczna oznacza po prostu działanie człowieka jako istoty społecznej, która zawsze będzie kierowała się problemami życia codziennego i która zawsze będzie chciała je rozwiązać lub polepszyć bytowanie.

Osoby starsze są jedną z najaktywniejszych grup społecznych naszego miasta. Aktywność daje im poczucie użyteczności, satysfakcji z życia oraz samorozwoju. Zaangażowanie seniorów w życie społeczności lokalnych przyczynia się do poprawy jakości ich życia, jak też funkcjonowania wspólnot lokalnych. Sprawia, że życie jednostki, która się aktywizuje nabiera nowych barw i bardziej optymistycznie podchodzi ona do problemów życia.

Przedmiotowy obszar uwzględnia problemy i potrzeby związane z aktywnością społeczną osób starszych w takich dziedzinach jak:

- integracja międzypokoleniowa – wśród planowanych działań skupiono szczególną uwagę na wzmocnienie integracji poprzez organizację różnego rodzaju przedsięwzięć. Pozwoliłoby to na poprawę relacji między pokoleniami osób starszych i młodszych, nawiązanie dialogu, poznanie wzajemnych potrzeb, obalenie stereotypów;
- wolontariat – w ostatnich latach duży nacisk jest kładziony na wolontariat na rzecz osób starszych, ale również rozwój wolontariatu wśród samych seniorów. Osoby starsze są „kopalnią” wiedzy i doświadczenia, którymi mogą się dzielić m. in. z młodzieżą, dziećmi. Ponadto wśród planowanych działań zakłada się powstawanie i rozwój idei „banków czasu”. Bank czasu jest najczęściej nieformalną instytucją

samopomocową, opierająca się na bezpłatnej wymianie usług pomiędzy jej członkami. W zależności od swoich umiejętności i zasobów uczestnicy banku deklarują, jakie rodzaje usług mogą świadczyć na rzecz innych, którzy zgłaszają zapotrzebowanie. Usługi świadczone na rzecz innych członków banku czasu są odnotowywane - najczęściej jednostką rozliczeniową jest zwykła godzina;

- kultura – niezwykle ważne jest wspieranie i rozwijanie talentów artystycznych osób starszych oraz upowszechnianie i promowanie ich twórczości, dlatego też szczególny nacisk będzie kładziony na realizację różnego rodzaju przedsięwzięć umożliwiających seniorom spełnianie się w tej konkretnej dziedzinie obszaru,
- edukacja – w myśl starego przysłowia „na naukę nigdy nie jest za późno” należy również skupić się na umożliwieniu seniorom wzbogacania wiedzy, poszerzania horyzontów,
- rzecznictwo interesów – w tej dziedzinie obszaru priorytetem będzie powołanie Miejskiej Rady Seniorów. W myśl ustawy o samorządzie gminnym „*Gmina sprzyja solidarności międzypokoleniowej oraz tworzy warunki do pobudzania aktywności obywatelskiej seniorów w społeczności lokalnej*”. Miejska Rada Seniorów została by powołana Zarządzeniem Burmistrza Miasta Bartoszyce. W skład rady wchodziłoby przedstawiciele grup seniorów, organizacji pozarządowych oraz zainteresowanych środowisk seniorskich. Działalność Rady miałaby polegać na określeniu priorytetów potrzeb i problemów osób w wieku senioralnym, przedstawianiem propozycji i wniosków dotyczących działań na rzecz seniorów oraz rocznych planów pracy Rady. Regulamin pracy Rady zostanie opisany w odrębnym dokumencie. Ponadto zauważono również potrzebę powstania Punktu darmowych porad, konsultacji w centrum miasta. W ramach działalności Punktu osoby starsze z terenu miasta miałyby możliwość skorzystania (co najmniej raz w miesiącu) z bezpłatnych m. in. porad rzecznika praw konsumenta, pracownika socjalnego, prawnika.
- promowanie pozytywnego wizerunku – niezwykle ważne jest promowanie wizerunku osób starszych w społeczeństwie lokalnym w celu pokonywania barier społecznych, obalania stereotypów, nawiązywania dialogu, promowania działań osób starszych na rzecz miasta. Dzięki zaplanowanym działaniom seniorzy będą postrzegani jako osoby aktywnie angażujące się w życie społeczne, dążące do zmiany wizerunku całej społeczności lokalnej, pokonywania barier międzyludzkich itp.

W obszar aktywności społecznej, kulturalnej i edukacyjnej seniorów powinno włączać się całe otoczenie osób starszych. Społeczeństwo przy współudziale organizacji pozarządowych, instytucji kultury i edukacji, grup środowiskowych, wyznaniowych, stowarzyszeń, klubów, itp. powinno pełnić kluczową rolę w życiu społecznym i kulturalnym seniorów poprzez tworzenie odpowiednich warunków do tego typu aktywności.

Poniżej wskazano propozycje działań, które powinny stanowić kierunki rozwoju jak również być inspiracją dla poszczególnych jednostek, organizacji czy instytucji do poprawy aktywności społecznej, kulturalnej i edukacyjnej osób starszych w naszym mieście.

Cel strategiczny obszaru: Pełnoprawny i aktywny udział osób starszych w życiu społecznym miasta Bartoszyce.

Działania	Od	Do	Wskaźniki realizacji działań	Realizatorzy
Cel szczegółowy 2.1: Wzmacnianie i promowanie integracji międzypokoleniowej.				
Działanie 2.1.1: Organizowanie międzypokoleniowych imprez kulturalnych, edukacyjnych, okolicznościowych itp.	2014	2020	- liczba zorganizowanych imprez kulturalnych, edukacyjnych, okolicznościowych itp. - liczba uczestników imprez kulturalnych, edukacyjnych, okolicznościowych itp., w tym dzieci, młodzieży i osób starszych,	- Urząd Miasta - jednostki organizacyjne samorządu terytorialnego, - organizacje pozarządowe, - lokalne media, - placówki oświatowe,
Działanie 2.1.2: Promowanie pozytywnych wartości rodzin wielopokoleniowych poprzez organizację spotkań integracyjnych i okolicznościowych oraz kampanie społeczne.	2014	2020	- liczba zorganizowanych spotkań integracyjnych, okolicznościowych i kampanii społecznych, - liczba uczestników potkań integracyjnych, i okolicznościowych, w tym liczba osób starszych oraz dzieci i młodzieży	- Urząd Miasta - jednostki organizacyjne samorządu terytorialnego, - organizacje pozarządowe, - lokalne media, - placówki oświatowe,
Działanie 2.1.3: Tworzenie i wspieranie istniejących już w miejsc wielopokoleniowych spotkań w celu promowania aktywności społecznej, kulturalnej i edukacyjnej osób starszych.	2014	2020	- liczba nowo powstałych miejsc wielopokoleniowych spotkań, - liczba istniejących i działających miejsc wielopokoleniowych spotkań, - liczba osób uczęszczających na spotkania,	- Urząd Miasta - jednostki organizacyjne samorządu terytorialnego, - organizacje pozarządowe, - lokalne media, - placówki oświatowe,
Działanie 2.1.4: Wykorzystanie i rozszerzanie istniejącej infrastruktury społecznej dla tworzenia i rozwoju działań międzypokoleniowych w obszarach przekazywania tradycji, historii, doświadczeń życiowych, dziedzictwa kulturalnego.	2014	2020	- liczba zmodernizowanych pomieszczeń, budynków, - liczba zrealizowanych projektów/ programów, - liczba zrealizowanych działań - liczba uczestników zrealizowanych projektów/programów,	- Urząd Miasta - jednostki organizacyjne samorządu terytorialnego, - organizacje pozarządowe, - lokalne media, - placówki oświatowe,
Działanie 2.1.5: Realizacja projektów/programów z zakresu integracji i współpracy międzypokoleniowej (w tym finansowanych ze środków zewnętrznych m.in. środków europejskich).	2014	2020	- liczba zrealizowanych projektów/ programów, - liczba zrealizowanych działań - liczba uczestników zrealizowanych projektów/programów,	- Urząd Miasta - jednostki organizacyjne samorządu terytorialnego, - organizacje pozarządowe, - lokalne media, - placówki oświatowe,
Działanie 2.1.6: Organizacja zajęć informacyjno-edukacyjnych dla dzieci i młodzieży oraz udziałem osób starszych	2014	2020	- liczba zorganizowanych/przeprowadzonych zajęć informacyjno-edukacyjnych, - liczba uczestników zajęć/	- Urząd Miasta - jednostki organizacyjne samorządu terytorialnego,

dotyczących problematyki starości i starzenia się społeczeństwa			spotkań, - liczba zorganizowanych spotkań,	- organizacje pozarządowe, - lokalne media, - placówki oświatowe,
Cel szczegółowy 2.2: Rozwój i promowanie wolontariatu wśród i na rzecz osób starszych				
Działanie 2.2.1: Rozpowszechnianie poprzez kampanie społeczne i informacyjno-edukacyjne wolontariatu osób starszych i na rzecz osób starszych, w tym wolontariat kompetencji i ideę banków czasu.			- liczba zorganizowanych i przeprowadzonych kampanii społecznych i informacyjno-edukacyjnych rozpowszechniających i promujących wolontariat osób starszych i na rzecz osób starszych,	- Urząd Miasta - jednostki samorządu terytorialnego, - organizacje pozarządowe, - lokalne media, - placówki oświatowe,
Działanie 2.2.2: Wylonienie i przygotowanie lokalnych liderów/animatorów aktywności obywatelskiej, społecznej oraz wolontariatu osób starszych.	2014	2020	- liczba liderów i animatorów lokalnych, - liczba wolontariuszy,	- Urząd Miasta - jednostki samorządu terytorialnego, - organizacje pozarządowe, - lokalne media, - placówki oświatowe,
Działanie 2.2.3: Prowadzenie kampanii medialnych i akcji społecznych promujących wolontariat osób starszych.	2014	2020	- liczba przeprowadzonych kampanii społecznych, - liczba uczestników kampanii społecznych,	- Urząd Miasta - jednostki samorządu terytorialnego, - organizacje pozarządowe, - lokalne media, - placówki oświatowe,
Działanie 2.2.4: Realizacja projektów/programów z zakresu wolontariatu dla i na rzecz osób starszych (w tym finansowanych ze środków zewnętrznych m.in. środków europejskich).	2014	2020	- liczba zrealizowanych projektów/ programów, - liczba uczestników zrealizowanych projektów/programów,	- Urząd Miasta - jednostki samorządu terytorialnego, - organizacje pozarządowe, - lokalne media, - placówki oświatowe,
Działanie 3.1.1: Utworzenie Bazy Informacji Senioralnej (elektroniczny zbiór danych o osobach starszych – wolontariuszach, obszarze ich zainteresowań, pasji, zakresie oferowanej pomocy, zapotrzebowaniu na usługi wolontariackie; dostępność do ofert pracy dla osób starszych).	2014	2020	- liczba wolontariuszy (w tym wolontariuszy-osób starszych), - liczba kampanii promujących wolontariat osób starszych,	- organizacje pozarządowe, - MOPS, - Urząd Miasta, - Powiatowy Urząd Pracy,
Cel szczegółowy 2.3: Rozszerzenie oferty kulturalnej dla osób starszych				
Działanie 2.3.1: Dostosowanie oraz rozszerzenie oferty kulturalnej do potrzeb i zainteresowań osób starszych	2014	2020	- liczba zorganizowanych/ przeprowadzonych zajęć kulturalnych dostosowanych do potrzeb i zainteresowań osób starszych,	- Urząd Miasta - jednostki samorządu terytorialnego, - organizacje pozarządowe,

			- liczba uczestników zajęć,	- lokalne media, - placówki oświatowe,
Działanie 2.3.2: Organizowanie spotkań, przeglądów, wystaw i innych wydarzeń prezentujących i promujących twórczość artystyczną osób starszych.	2014	2020	- liczba zorganizowanych spotkań, przeglądów, wystaw itp. - liczba uczestników zorganizowanych spotkań, przeglądów, wystaw itp.	- Urząd Miasta - jednostki samorządu terytorialnego, - organizacje pozarządowe, - lokalne media, - placówki oświatowe,
Działanie 2.3.3: Wspieranie i rozwijanie talentów osób starszych oraz upowszechnianie ich twórczości, w tym specjalnie różnorodnych dziedzin kultury ludowej i rzemiosła artystycznego	2014	2020	- liczba zorganizowanych zajęć, spotkań, - liczba uczestników zajęć, spotkań, - liczba artykułów, ogłoszeń,	- Urząd Miasta - jednostki samorządu terytorialnego, - organizacje pozarządowe, - lokalne media, - placówki oświatowe,
Działanie 2.3.4: Realizacja projektów/programów z zakresu aktywności kulturalnej osób starszych (w tym finansowanych ze środków zewnętrznych m. in. środków europejskich).	2014	2020	- liczba zrealizowanych projektów/ programów, - liczba uczestników zrealizowanych projektów/programów, - liczba artykułów, ogłoszeń,	- Urząd Miasta - jednostki samorządu terytorialnego, - organizacje pozarządowe, - lokalne media, - placówki oświatowe,
Cel szczegółowy 2.4: Poszerzenie oferty edukacyjnej skierowanej do osób starszych				
Działanie 2.4.1: Organizowanie seminariów, warsztatów itp. przygotowujących i zachęcających do aktywnego życia na emeryturze.	2014	2020	- liczba zorganizowanych/ przeprowadzonych seminariów, warsztatów, - liczba uczestników, w tym liczba osób starszych,	- Urząd Miasta - jednostki samorządu terytorialnego, - organizacje pozarządowe, - lokalne media, - placówki oświatowe,
Działanie 2.4.2: Współpraca organizacji pozarządowych oraz innych podmiotów działających na rzecz osób starszych z placówkami oświatowymi w zakresie edukacji osób starszych.	2014	2020	- liczba wspólnie podjętych działań, - liczba uczestników wspólnych działań, - liczba współpracujących organizacji pozarządowych i placówek oświatowych,	- Urząd Miasta - jednostki samorządu terytorialnego, - organizacje pozarządowe, - lokalne media, - placówki oświatowe,
Działanie 2.4.3: Realizacja projektów/programów z zakresu aktywności edukacji ze środków zewnętrznych m. in. środków europejskich).	2014	2020	- liczba zrealizowanych projektów/ programów, - liczba uczestników zrealizowanych projektów/programów,	- Urząd Miasta - jednostki samorządu terytorialnego, - organizacje pozarządowe, - lokalne media, - placówki oświatowe,
Cel szczegółowy 2.5: Wzmocnienie rzecznictwa interesów osób starszych.				
Działanie 2.5.1: Powołanie Miejskiej Rady Seniorów.	2014	2016	- uchwała powstania Rady Seniorów,	- Urząd Miasta - jednostki samorządu terytorialnego, - organizacje pozarządowe, - lokalne media, - placówki oświatowe,
Działanie 2.5.2: Promowanie	2014	2020	- liczba zorganizowanych	- Urząd Miasta

Międzynarodowego Dnia Praw Osób Starszych poprzez organizację konferencji, seminariów, spotkań międzypokoleniowych itp.			konferencji, seminariów, spotkań międzypokoleniowych, - liczba uczestników zorganizowanych konferencji, seminariów, spotkań międzypokoleniowych,	- jednostki samorządu terytorialnego, - organizacje pozarządowe, - lokalne media, - placówki oświatowe,
Działanie 2.5.3: Organizowanie kampanii medialnych i akcji społecznych podnoszących świadomość społeczeństwa na temat procesów starzenia się oraz uwrażliwiających na kwestie bezpieczeństwa seniorów.	2014	2020	- liczba zorganizowanych kampanii medialnych i akcji społecznych,	- Urząd Miasta - jednostki samorządu terytorialnego, - organizacje pozarządowe, - lokalne media, - placówki oświatowe,
Działanie 2.5.4: Realizacja projektów/programów z zakresu zadbania o interesy osób starszych, ich praw oraz bezpieczeństwa finansowanych ze środków zewnętrznych m. in. środków europejskich).	2014	2020	- liczba zrealizowanych projektów/ programów, - liczba uczestników zrealizowanych projektów/programów,	- Urząd Miasta - jednostki samorządu terytorialnego, - organizacje pozarządowe, - lokalne media, - placówki oświatowe,
Działanie 2.5.5: Powstanie punktu darmowych porad, konsultacji (rzecznik praw konsumenta, prawnik, pracownik socjalny) – raz w miesiącu.	2014	2020	- liczba udzielonych porad, konsultacji,	- Urząd Miasta - jednostki samorządu terytorialnego, - lokalne media,
Działanie 2.5.6: Budowa lokalnych i ponadlokalnych partnerstw na rzecz wyrównywania szans i przeciwdziałania wykluczeniu społecznemu osób starszych.	2014	2020	- liczba zawartych oraz działających lokalnych i ponadlokalnych partnerstw, - liczba wspólnie podjętych i zrealizowanych działań, - liczba uczestników działań podejmowanych przez partnerstwa,	- Urząd Miasta - jednostki samorządu terytorialnego, - organizacje pozarządowe, - lokalne media,
Cel szczegółowy 2.6: Promowanie pozytywnego wizerunku seniorów, ich potencjału, aktywności społecznej, kulturalnej i edukacyjnej.				
Działanie 2.6.1: Promowanie i wyróżnianie inicjatyw promujących aktywność społeczną, kulturalną i edukacyjną osób starszych.	2014	2020	- liczba wyróżnionych inicjatyw, - liczba artykułów w prasie, internecie,	- Urząd Miasta - jednostki samorządu terytorialnego, - organizacje pozarządowe, - lokalne media, - placówki oświatowe,
Działanie 2.6.2: Kreowanie lokalnych liderów, animatorów wśród osób starszych działających na rzecz tej grupy społecznej.	2014	2020	- liczba lokalnych liderów i animatorów, - liczba działań podjętych przez lokalnych liderów i animatorów,	- Urząd Miasta - jednostki samorządu terytorialnego, - organizacje pozarządowe, - lokalne media, - placówki oświatowe,
Działanie 2.6.3: Organizacja konferencji i spotkań z okazji	2014	2020	- liczba zorganizowanych konferencji i spotkań,	- Urząd Miasta - jednostki samorządu

Międzynarodowego Dnia Osób Starszych w wymiarze lokalnym i ponadlokalnym			- liczba uczestników konferencji i spotkań,	terytorialnego, - organizacje pozarządowe, - lokalne media, - placówki oświatowe,
Działanie 2.6.4: Promowanie udziału osób starszych w lokalnym życiu społecznym poprzez organizację różnego rodzaju kampanii społecznych	2014	2020	- liczba zorganizowanych i przeprowadzonych kampanii społecznych, - liczba uczestników kampanii społecznych, -	- Urząd Miasta - jednostki samorządu terytorialnego, - organizacje pozarządowe, - lokalne media, - placówki oświatowe,
Działanie 2.6.5: Współpraca organizacji i instytucji działających dla i na rzecz osób starszych z miastami partnerskimi miasta Bartoszyce oraz współpraca z krajowymi organizacjami i instytucjami działającymi na rzecz osób starszych.	2014	2020	- liczba wspólnie podjętych i zrealizowanych działań, - liczba uczestników działań,	- Urząd Miasta - jednostki samorządu terytorialnego, - organizacje pozarządowe, - lokalne media,
Działanie 2.6.6: Stworzenie Bazy Informacyjnej dla osób starszych o usługach i działaniach kierowanych do tej konkretnej grupy społecznej).	2014	2020	- liczba stron, - liczba ulotek, broszur,	- Urząd Miasta - jednostki samorządu terytorialnego, - organizacje pozarządowe, - lokalne media,
Działanie 2.6.7: Promowanie poprzez publikacje, filmy, audycje itp. dobrego wizerunku osób starszych.	2014	2020	- liczba artykułów, publikacji, audycji radiowych, - liczba filmów.	- Urząd Miasta - jednostki samorządu terytorialnego, - organizacje pozarządowe, - lokalne media,

4.3. Obszar III: Aktywność zawodowa

Uzasadnienie wyboru obszaru

Przedmiotowy obszar uwzględnia problemy związane z aktywnością zawodową osób starszych, osób wchodzących w wiek poprodukcyjny oraz tematykę aktywności zawodowej na rzecz osób starszych. Wymaga on szczególnej uwagi ze względu na zachodzące procesy demograficzne związane ze starzeniem się społeczeństwa oraz wzrostem udziału osób starszych w odniesieniu do osób w wieku produkcyjnym.

Zmiany demograficzne związane ze starzeniem się społeczeństwa to duże wyzwanie dla instytucji publicznych i rynku pracy. Według danych GUS obecnie już co piąty Polak (ponad 7,5 mln osób) ma 60 lub więcej lat i grupa ta będzie coraz liczniejsza. Zmiany demograficzne wymuszają, głównie na instytucjach publicznych, wprowadzanie nowych rozwiązań w zakresie polityki gospodarczej i społecznej. Rynek pracy jest jedną z kluczowych płaszczyzn, na której już dochodzi do istotnych przemian w kontekście starzenia się ludności – coraz częściej naszym współpracownikiem jest lub wkrótce będzie osoba w wieku, który zwyczajowo określa się jako „starszy”.

Coraz więcej mówi się o osobach powyżej 60 roku życia w kontekście rynku pracy.

Chęć dorobienia do niskiej emerytury, przyzwyczajenie do rytmu, jaki wyznaczała przez całe życie praca zawodowa czy zwyczajna chęć spotkania się z ludźmi – motywacje wykonywania pracy przez osoby starsze mogą być różne.

Grupą docelową niniejszego obszaru będą również osoby w wieku 50+. Jest to grupa w szczególnej sytuacji na rynku pracy. Mając na uwadze znaczące zmiany demograficzne w najbliższych latach będzie malał udział osób młodych na rynku pracy, zaś wzrośnie udział osób w wieku 50+.

Wśród planowanych działań znalazły się:

1. Wykorzystanie potencjału i doświadczenia zawodowego osób starszych m. in. w formie wolontariatu. Seniorzy mogliby dzielić się swoją wiedzą podczas różnego rodzaju spotkań organizowanych m. in. przez Powiatowy Urząd Pracy, placówki oświatowe.

2. Wzrost wykorzystywania środków zewnętrznych na realizację programów aktywizujących zawodowo osoby 50+. Z uwagi na nowy okres programowania m. in. środków europejskich na kolejne lata należy zwrócić szczególną uwagę na płynące z tego tytułu możliwości pozyskania dofinansowania na działania aktywizujące zawodowo. Pozwoliłoby to na podniesienie kwalifikacji zawodowych lub dostosowanie posiadanych już kwalifikacji do panujących trendów rynku pracy. Ponadto osoby 50+ mogłyby pozostać dłużej na rynku pracy.

Aby wspierać rozwój obszaru aktywności zawodowej osób starszych określono trzy cele szczegółowe, do których przypisano konkretne działania. Szczegółowy opis zawiera Tabela nr 3.

Cel strategiczny obszaru: Podejmowanie działań zwiększających i przedłużających aktywność zawodową osób 50+				
Działania	Od	Do	Wskaźniki realizacji działań	Realizatorzy
Cel szczegółowy 3.1: Podnoszenie świadomości i kompetencji zawodowych młodego pokolenia i osób w wieku aktywności zawodowej poprzez działania mentorskie i wolontariackie osób starszych.				
Działanie 3.1.1: Udział w szkoleniach zawodowych (np. do prowadzenia wykładu).	2014	2020	- liczba przeprowadzonych szkoleń, - liczba uczestników – osób starszych biorących udział w szkoleniach,	- jednostki szkoleniowe, - organizacje pozarządowe,
Działanie 3.1.2: Przekazywanie tradycji rodzinnych, szacunku do pracy, do innych osób.	2014	2020	- liczba przeprowadzonych pogadanek, prelekcji, - liczba spotkań wielopokoleniowych, - liczba uczestników spotkań wielopokoleniowych,	- placówki oświatowe wszystkich szczebli, - media, - organizacje pozarządowe, - MOPS, - związki wyznaniowe i kościoły, - Urząd Miasta,
Działanie 3.1.3: Organizacja pogadanek, prelekcji (przekazywanie wiedzy o ginących zawodach).	2014	2020	- liczba przeprowadzonych pogadanek, prelekcji,	Doradcy zawodowi zatrudnieni w: - PUP, - szkołach, - OHP,
Cel szczegółowy 3.2: Zwiększenie aktywności zawodowej osób starszych na rynku pracy.				
Działanie 3.2.1: Pobudzanie	2014	2020	- liczba rozpropagowanych	- jednostki

świadomości pracodawców w zakresie korzyści płynących z zatrudniania osób 50+.			wydawnictw, - liczba informacji rozpowszechnionych w mediach,	organizacyjne samorządów terytorialnych, - lokalni pracodawcy, - organizacje pozarządowe, - lokalne media,
Działanie 3.2.2: Zaangażowanie osób starszych w prezentowanie i promowanie różnorodnych zawodów wśród osób planujących założyć własną działalność gospodarczą lub spółdzielnię socjalną.	2014	2020	- liczba udzielonych konsultacji, porad, wydanych opinii,	- PUP, - Inkubator Przedsiębiorczości Społecznej, - OHP,
Działanie 3.2.3: Wzrost wykorzystywania środków zewnętrznych na realizację programów aktywizujących zawodowo osoby starsze.	2014	2020	- liczba szkoleń - liczba programów i projektów	- jednostki organizacyjne samorządów terytorialnych, - organizacje pozarządowe, - lokalne media,
Działanie 3.2.4: Promowanie aktywności zawodowej wśród osób starszych w obszarze ekonomii społecznej (opieka nad dziećmi, ochrona osób i mienia, opieka nad osobami starszymi)	2014	2020	- liczba kampanii informacyjnych dotyczących podmiotów ekonomii społecznej,	- lokalne samorządy, - jednostki organizacyjne samorządów terytorialnych, - organizacje pozarządowe, - lokalne media,
Działanie 3.2.5: Wspieranie podmiotów ekonomii społecznej tworzonych przez osoby starsze oraz działających na ich rzecz.	2014	2020	- liczba podmiotów ekonomii społecznej utworzonych oraz działających na rzecz osób starszych,	- samorządy lokalne (klauzula społeczna), - PUP, - IPS,
Cel szczegółowy 3.3: Promowanie potrzeby rozszerzenia oferty usługowej na rzecz środowiska osób starszych.				
Działanie 3.3.1: Pobudzenie świadomości społecznej w zakresie przemian społeczno – demograficznych (opieka nad osobami starszymi, dziećmi).	2014	2020	- liczba przeprowadzonych spotkań informacyjno – edukacyjnych podnoszących świadomość społeczeństwa na temat procesów starzenia się społeczeństwa,	- Urząd Miasta, - lokalne media, - jednostki organizacyjne samorządów terytorialnych,
Działanie 3.3.2: Pobudzenie świadomości pracodawców, usługodawców i instytucji w zakresie potrzeby zwiększenia oferty skierowanej do starzejącego się społeczeństwa.	2014	2020	- liczba ofert na rynku pracy skierowanych do osób starszych, - liczba ofert skierowanych do osób starszych w innych obszarach - liczba rozpropagowanych informacji	- lokalni usługodawcy -pracodawcy, - jednostki organizacyjne samorządów terytorialnych , - lokalne media,

4.4. Obszar IV: Turystyka, sport i rekreacja

Uzasadnienie wyboru obszaru

Aktywność ruchową osób starszych najczęściej łączy się z czasem wolnym lub uwarunkowaniami genetycznymi. Osoby powyżej 60 roku życia, mniej sprawni fizycznie i umysłowo nie podejmują żadnej aktywności ruchowej usprawiedliwiając się najczęściej zaawansowanym wiekiem, brakiem ofert aktywnego spędzania czasu lub niedostatecznym dostosowaniem obiektów sportowych, turystycznych i rekreacyjnych do potrzeb osób starszych.

Planując poszczególne działania obszaru przeanalizowano lokalne środowisko miasta Bartoszyce i zwrócono szczególną uwagę na:

1. Konieczność rozbudowy i dostosowania obecnie funkcjonującej na terenie miasta Bartoszyce bazy sportowo-rekreacyjnej. W całym mieście brakuje atrakcji turystycznych, rowerowych i obiektów rehabilitacyjno-korekcyjnych zarówno dla wszystkich mieszkańców miasta, jak i seniorów.
2. Organizacje pozarządowe i inne podmioty nie podejmują wystarczającej ilości działań w celu zwiększenia oferty o charakterze sportowo-rekreacyjnym dla osób starszych.
3. Widoczną barierę międzypokoleniową między młodzieżą a osobami starszymi. Zbyt mało działań jest podejmowanych w tym zakresie. Należałoby to zmienić m. in. poprzez organizację wspólnych spotkań, imprez połączonych ze współzawodnictwem.
4. Niskie zaangażowanie środowiska seniorów w podejmowaniu działań i współpracy w zakresie organizacji przedsięwzięć o charakterze sportowo-rekreacyjnym.

Niniejszy obszar zawiera działania mające na celu pobudzenie aktywności ruchowej, tak aby osoby starsze mogły jak najdłużej zachować sprawność fizyczną i psychiczną, jak najdłużej pozostać osobami samodzielnymi i niezależnymi. Ponadto zakłada się pobudzenie i zaangażowanie środowiska osób starszych do podejmowania działań w tym obszarze, podejmowania międzypokoleniowych przedsięwzięć, które integrowałyby młode pokolenie z seniorami oraz pozwoliłyby nawiązać dialog.

Poniżej wskazano propozycje działań, które powinny stanowić kierunki rozwoju obszaru turystyki, sportu i rekreacji osób starszych na terenie naszego miasta. Określone zostały trzy cele szczegółowe, w ramach których przypisano konkretne działania.

Cel strategiczny obszaru: Wzrost aktywności seniorów w obszarze turystyki, sportu i rekreacji

Działania	Od	Do	Wskaźniki realizacji działań	Realizatorzy
Cel szczegółowy 4.1: Rozbudowa i dostosowanie bazy turystycznej i sportowo-rekreacyjnej (sezonowej i całorocznej) do potrzeb i zainteresowań osób starszych.				
Działanie 4.1.1: Tworzenie nowych i dostosowanie już istniejących obiektów turystycznych, sportowo-rekreacyjnych oraz ich ofert do potrzeb i zainteresowań osób starszych. (m. in. hala sportowa, orliki, baseny, siłownie, sala rehabilitacyjno-korekcyjna,	2014	2020	- liczba nowo powstałych obiektów turystycznych i sportowo-rekreacyjnych - liczba dostosowanych obiektów turystycznych i sportowo rekreacyjnych dostosowanych do potrzeb osób starszych	- Urząd Miasta, - jednostki organizacyjne, - organizacje pozarządowe, kluby sportowe, - zarządzający i właściciele obiektów turystycznych i sportowo-

światlice, stacje kajakowe, ścieżki zdrowia, place rekreacji ruchowej itp.)				rekreacyjnych,
Działanie 4.1.2: Tworzenie i rozbudowa szlaków turystycznych (pieszych, rowerowych itp.) przyjaznych seniorom	2014	2020	- liczba powstałych, modernizowanych obiektów - liczba podmiotów realizujących inwestycje	- Urząd Miasta, - jednostki organizacyjne, - organizacje pozarządowe, kluby sportowe, - zarządzający i właściciele obiektów turystycznych i sportowo-rekreacyjnych,
Cel szczegółowy 4.2: Zwiększenie całorocznej oferty turystycznej i sportowo-rekreacyjnej przyjaznej seniorom				
Działanie 4.2.1: Wspieranie i zlecanie organizacjom pozarządowym zadań z zakresu turystyki, sportu i rekreacji osób starszych.	2014	2020	- liczba zrealizowanych projektów, programów, inicjatyw, - liczba podmiotów realizujących zadania, - liczba uczestników projektów, programów.	- Urząd Miasta, - organizacje pozarządowe, - lokalne media,
Działanie 4.2.2: Stworzenie bazy informacyjnej o lokalnej ofercie turystycznej oraz miejscach wypoczynku i rekreacji dostosowanych do potrzeb seniorów.	2014	2020	- liczba zrealizowanych projektów, programów, inicjatyw, - liczba podmiotów realizujących zadania, - liczba informacji rozpowszechnionych w mediach (artykuły, ogłoszenia itp.), - liczba uczestników projektów, programów,	- Urząd Miasta, - jednostki organizacyjne samorządu, - organizacje pozarządowe, - lokalne media,
Działanie 4.2.3: Wzmocnienie kontaktów międzynarodowych w obszarze turystyki (wymiany międzynarodowe) na rzecz budowania oferty turystycznej i sportowo-rekreacyjnej przyjaznej osobom starszym, uruchomienie projektów wymiany międzynarodowej seniorów	2014	2020	- liczba zrealizowanych projektów, programów, inicjatyw, - liczba podmiotów realizujących zadania, - liczba informacji rozpowszechnionych w mediach (artykuły, ogłoszenia itp.), - liczba uczestników projektów, programów,	- Urząd Miasta, - jednostki organizacyjne samorządu, - organizacje pozarządowe, - lokalne media,

<p>Działanie 4.2.4: Realizacja projektów, programów z zakresu turystyki, sportu i rekreacji osób starszych w tym finansowanych ze środków zewnętrznych</p>	2014	2020	<ul style="list-style-type: none"> - liczba zrealizowanych projektów, programów, inicjatyw, - liczba podmiotów realizujących zadania, - liczba informacji rozpowszechnionych w mediach (artykuły, ogłoszenia itp.), - liczba uczestników projektów, programów, 	<ul style="list-style-type: none"> - Urząd Miasta, - jednostki organizacyjne samorządu, - organizacje pozarządowe, - lokalne media,
<p>Cel szczegółowy 4.3: Zwiększenie aktywności turystycznej i sportowo-rekreacyjnej seniorów</p>				
<p>Działanie 4.3.1: Angażowanie oraz wykorzystywanie potencjału osób starszych w organizowaniu przedsięwzięć turystycznych i sportowo-rekreacyjnych</p>	2014	2020	<ul style="list-style-type: none"> - liczba zrealizowanych projektów, programów, inicjatyw, - liczba podmiotów realizujących zadania, - liczba uczestników projektów, programów, 	<ul style="list-style-type: none"> - Urząd Miasta, - jednostki organizacyjne samorządu, - organizacje pozarządowe, - lokalne media,
<p>Działanie 4.3.2: Organizowanie kampanii społecznych, kampanii informacyjno-edukacyjnych, regionalnych programów na temat korzyści i efektów aktywności turystycznej i sportowo-rekreacyjnej seniorów, organizowanie seminariów, spotkań, debat itp. w powyższym zakresie</p>	2014	2020	<ul style="list-style-type: none"> - liczba kampanii informacyjnych, - liczba uczestników kampanii informacyjnych, debat, - liczba informacji rozpowszechnionych w mediach (artykuły, ogłoszenia itp.), 	<ul style="list-style-type: none"> - Urząd Miasta, - jednostki organizacyjne samorządu, - organizacje pozarządowe, - lokalne media,
<p>Działanie 4.3.3: Organizowanie kursów, szkoleń w celu wykwalifikowania kadry animatorów, terapeutów, instruktorów do pracy z osobami starszymi</p>	2014	2020	<ul style="list-style-type: none"> - liczba przeprowadzonych kursów, szkoleń, - liczba uczestników szkoleń, - liczba aktywnie działających i pracujących animatorów, terapeutów i instruktorów, 	<ul style="list-style-type: none"> - Urząd Miasta, - jednostki organizacyjne samorządu, - organizacje pozarządowe, - lokalne media,
<p>Działanie 4.3.4: Organizacja rozgrywek, turniejów, zawodów, gier towarzyskich, imprez sportowo-rekreacyjnych aktywizujących osoby starsze w tym m.in. „Bartoszycka Senioriada Sportowa” o zasięgu lokalnym i ponadlokalnym.</p>	2014	2020	<ul style="list-style-type: none"> - liczba zorganizowanych imprez sportowo-rekreacyjnych, gier towarzyskich, rozgrywek i turniejów, - Liczba informacji rozpowszechnionych w mediach (artykuły, ogłoszenia itp.); 	<ul style="list-style-type: none"> - Urząd Miasta, - jednostki organizacyjne samorządu, - organizacje pozarządowe, - lokalne media,

<p>Działanie 4.3.5: Budowanie więzi rodzinnych i wielopokoleniowych poprzez organizację przedsięwzięć sportowo-turystyczno-rekreacyjnych</p>	<p>2014</p>	<p>2020</p>	<ul style="list-style-type: none"> - liczba zorganizowanych przedsięwzięć o charakterze rodzinnym i wielopokoleniowym, - liczba uczestników ww. działań, - Liczba informacji rozpowszechnionych w mediach (artykuły, ogłoszenia itp.); 	<ul style="list-style-type: none"> - Urząd Miasta, - jednostki organizacyjne samorządu, - organizacje pozarządowe, - lokalne media,
<p>Działanie 4.3.6: Tworzenie i wspieranie funkcjonowania seniorskich sekcji, grup, klubów turystycznych, sportowych i rekreacyjnych</p>	<p>2014</p>	<p>2020</p>	<ul style="list-style-type: none"> - liczba funkcjonujących, działających sekcji, grup, klubów turystycznych, sportowych i rekreacyjnych, - liczba uczestników, - liczba zamieszczonych artykułów, ogłoszeń, - liczba informacji rozpowszechnionych w mediach, - liczba rozpropagowanych informacji, 	<ul style="list-style-type: none"> - Urząd Miasta, - jednostki organizacyjne samorządu, - organizacje pozarządowe, - lokalne media,

5. Realizacja programu

5.1 Ewaluacja i monitorowanie Programu

Prowadzenie ewaluacji i monitoringu realizacji Programu posłuży sprawdzeniu czy zostały zrealizowane planowane działania oraz jaki jest ich wynik.

Ewaluacja ma na celu uzyskanie informacji czy osiągnięto zakładane rezultaty oraz w jakim stopniu pozwoliły one realizować założone cele. Ponadto pozwoli ona na: polepszenie adekwatności podejmowanych działań do potrzeb i oczekiwań osób starszych w mieście, uzyskanie informacji o efektach wdrażania Programu, otrzymanie odpowiedzi na pytania związane z jego realizacją oraz zbadanie wzrostu jakości dokumentu. Będzie się ona odbywać na bieżąco przez cały okres realizacji.

Równolegle trwać będzie proces monitorowania Programu. Monitoring ma na celu uzyskanie informacji na temat realizacji planowanych w ramach Programu działań w zakresie ich czasu realizacji, założeń, źródeł finansowania oraz przełożenia na osiągnięcie zakładanych rezultatów.

Raport z ewaluacji i monitoringu Programu będzie sporządzany w następując sposób:

- w 2015 r. - sprawozdanie za rok 2014 - rok po rozpoczęciu realizacji Programu,
- w 2017 r. - sprawozdanie za rok 2015 i 2016;
- w 2019 r. - sprawozdanie za rok 2017 i 2018;
- w 2021 r. - sprawozdanie za rok 2019 i 2020.

Na zakończenie okresu realizacji Programu przeprowadzone zostanie podsumowanie i analiza z raportów dwuletnich oraz ewaluacja końcowa dokumentu.

5.2 Finansowanie Programu

Zakres realizacji zadań określonych w Programie w znacznej mierze uzależniony będzie od wielkości środków finansowych budżetu miasta oraz pozyskanych przez jednostki i organizacje realizujące konkretne zadania, programy i projekty celowe służące realizacji niniejszego dokumentu, m. in. z takich źródeł jak:

- 1) budżet państwa,
- 2) budżet samorządu gminnego, powiatowego oraz województwa,
- 3) środki Unii Europejskiej,
- 4) Mechanizm Finansowy Europejskiego Obszaru Gospodarczego,
- 5) Norweski Mechanizm Finansowy,
- 6) sponsorzy,
- 7) udział własny beneficjentów,
- 8) inne.

Skład Zespołu ds. opracowania Programu Senioralnego Miasta Bartoszyce na lata 2014-2020

Prace nad Programem prowadzone były przez zespół ds. opracowania *Programu Senioralnego Miasta Bartoszyce na lata 2014-2020*” powołany Zarządzeniem nr 158/2013 Burmistrza Miasta Bartoszyce z dnia 09 grudnia 2013 r. W składzie osobowym zespołu znaleźli się przedstawiciele różnych instytucji i organizacji działających m. in. na rzecz osób starszych:

1. Jolanta Bejnar – Szpital Powiatowy im. Jana Pawła II w Bartoszczach;
2. Katarzyna Bucior – Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Bartoszczach;
3. Daniela Czajkowska – Klub Seniora Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Bartoszczach;
4. Bożena Florek – Powiatowy Urząd Pracy w Bartoszczach;
5. Jolanta Lamka – Bartoszycki Dom Kultury;
6. Marek Kierzkowski – Urząd Miasta w Bartoszyce;
7. Edmund Kryszk – Związek Kombatantów RP i BWP;
8. Maria Kobuszewska – Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Bartoszczach;
9. Krystyna Kudła – Miejska Biblioteka Publiczna w Bartoszczach;
10. Marlena Kulis – Stowarzyszenie Integracji Osób Niepełnosprawnych;
11. Wiesław Kurach – Bartoszycki Ośrodek Sportu i Rekreacji;
12. Alicja Majewska - Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Bartoszczach;
13. Beata Małkowska - Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Bartoszczach;
14. Stefania Michalik-Rosa - Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Bartoszczach;
15. Maria Milewska – Bartoszycki Uniwersytet Trzeciego Wieku;
16. Szymon Siarkowski – Urząd Miasta w Bartoszyce;
17. Marta Szuter – Urząd Miasta w Bartoszyce;
18. Mariola Waszkiewicz - Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Bartoszczach;
19. Anna Żukowska - Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Bartoszczach.

Prace zespołu przy opracowywaniu niniejszego dokumentu wspierane były przez następujące osoby:

1. Czesław Bukowski – Animator „ORLIKA” przy Zespole Szkół nr 1 w Bartoszczach;
2. Aneta Karpowicz – Powiatowy Urząd Pracy w Bartoszczach;
3. Sławomir Kirkuć – Bartoszycki Ośrodek Sportu i Rekreacji;
4. Irena Szwedzik – Polski Związek Niewidomych Koło w Bartoszczach.

Podsumowanie

Zapisy zawarte w niniejszym dokumencie będą realizowane w założonych kierunkach w miarę posiadanych w samorządzie i pozyskanych z zewnątrz środków finansowych. Koordynatorem zadań Programu jest Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Bartoszczach, który we współpracy z Urzędem Miasta Bartoszyce oraz zainteresowanymi organizacjami pozarządowymi i jednostkami organizacyjnymi, prowadzącymi swoją działalność na rzecz osób starszych, będzie w terminach określonych w punkcie 5.1 prowadził monitoring i ewaluację oraz przedkładał Burmistrzowi Miasta Bartoszyce informację o stanie realizacji niniejszego dokumentu.

Dokument jest opracowaniem otwartym i „elastycznym”. Może podlegać okresowym weryfikacjom i modyfikacjom związanym ze zmieniającą się rzeczywistością społeczno-ekonomiczną, potrzebami miasta oraz stanem prawnym.

Mamy nadzieję, że *Program Senioralny Miasta Bartoszyce na lata 2014-2020* przyczyni się do poprawy ogólnej sytuacji społecznej osób starszych oraz ich najbliższego otoczenia, do współpracy międzypokoleniowej, podejmowania działań eliminujących bariery i ograniczenia w aktywnym uczestniczeniu seniorów w życiu społecznym naszego miasta. Ponadto Program umożliwi kontynuację przedsięwzięć dotyczących budowania spójnego, lokalnego systemu, który wspiera osoby starsze, ale również pozwoli pozyskiwać środki finansowe z zewnętrznych źródeł na podejmowanie działań skierowanych do tej grupy odbiorców i środowiska lokalnego.

Autorzy Programu składają serdeczne podziękowania wszystkim, którzy przyczynili się do jego powstania.